

Motion till riksdagen

1989/90:So262

av Bengt Silfverstrand m.fl. (s)

Behandlingsforskning inom socialtjänsten

En förutsättning för en bättre och effektivare behandling av kriminella och av narkotika- och alkoholmissbrukare är att olika behandlingsinsatser utvärderas. Detta förutsätter i sin tur att verksamheten i fråga följs upp och dokumenteras med avseende på målen för densamma. En utvärdering måste då omfatta såväl en beskrivning av den verksamhet som skall utvärderas som effekterna av denna.

Vetenskapliga utvärderingar av behandlingsinsatser görs sällan i Sverige. Bristen på utvärderingar minskar möjligheterna till ett effektivt resursutnyttjande liksom till en meningsfull metodutveckling. Det kan därför finnas risk för att behandlingsmetoder som används är totalt verkningslösa eller t.o.m. skadliga. I ett land som Sverige, där förhållandevis stora resurser används för olika former av behandling inom kriminalvård, socialtjänst och andra vårdområden, är det särskilt angeläget att utvärderingar kommer till stånd.

Den måttstock som oftast används för att mäta effektiviteten inom kriminalvården är antalet återfall. Denna måttstock är dock ett mycket trubbigt instrument. Återfallsstatistiken ger en långtifrån nyanserad bild av klientens situation. Därtill kommer att vi inte vet hur denna situation skulle ha sett ut, om han eller hon inte varit föremål för ifrågavarande behandling eller inte fått någon behandling alls.

Kvalificerad behandlingsforskning fordrar tillskott av resurser, eftersom den är särskilt krävande. Den är inte meningsfull, om den inte planeras samtidigt med att behandlingsinsatserna planeras. Den kräver i hög grad klienternas medverkan. Resultaten föreligger först efter ganska lång tid, varför både resurser och tålmod är nödvändiga förutsättningar för ett gott resultat. Det kan också vara svårt att i de enskilda fallen definiera vad som kan betecknas som en framgångsrik behandling, vilket i sin tur kan bero på att målsättningen för verksamheten i fråga inte alltid är klart formulerad. En annan anledning kan vara att det är svårt att på ett rättvisande sätt beskriva klientens situation. Det finns dock ett antal faktorer som allmänt anses vara av betydelse för att behandlingen skall bli framgångsrik.

Så t.ex. är förändringar vad gäller kriminalitet, missbrukssituation, hälsotillstånd, försörjningsförmåga, boendesituation och sociala relationer härvidlag av stor betydelse.

För att kunna uttala sig om effekterna av en behandling är det som regel

nödvändigt att ha tillgång till en kontrollgrupp. Det har hittills visat sig svårt att få fram likvärdiga jämförelsegrupper som kan bli föremål för annan form av behandling än den grupp som får den behandling som skall undersökas, eller inte får någon behandling alls.

Man har varit tveksam till att använda experimentella metoder vid utvärdering av behandling inom kriminalvården och socialtjänstområdet till skillnad från vad som gäller inom den medicinska forskningen. Det är främst etiska skäl som har framförts mot den experimentella metodiken. Det har dock visat sig möjligt att använda tekniken i några fall i Sverige. Så är t.ex. fallet i kriminalvårdens s.k. Grut-projekt.

Vid behandling av motion 1988/89:Ju515 resp. So331 (bet. 1988/89:JuU17 och SoU12) dras slutsatsen att behandlingsforskningen redan får de resurser som erfordras. Att så emellertid inte är fallet framgår klart av Brottsförebyggande rådets (BRÅ) anslagsframställning 1990/91. I denna framställning skriver man bl.a.:

I förslaget till verksamhetsplan finns endast ett projekt som kan sorteras in under begreppet behandlingsforskning (utvärdering av Grut-projektet i Visby). Det är enligt BRÅ:s uppfattning angeläget att ytterligare sådan forskning initieras. Som underlag för en effektivisering av behandlingen inom såväl kriminalvården som missbruksvården föreligger ett stort behov av forskning. Kompetensen inom detta forskningsområde är begränsad i Sverige. En kompetensutveckling bör därför ske vid BRÅ, kriminalvårdsstyrelsen och inom den universitets- eller högskoleanknutna forskningen. För BRÅ:s del skulle en sådan kompetensutveckling förutsätta ett tillskott av två till tre tjänster med en kompetensprofil som f.n. inte finns inom området.

I en artikel i nr. 5/89 i BRÅ:s tidskrift "APROPÅ" uttrycker avgående ordf. i det amerikanska kriminologförbundet, Joan McCord precis samma uppfattningar som i ovannämnda och denna motion; skall man få en fungerande behandling av kriminella krävs att behandlingsinsatser utvärderas och dokumenteras ordentligt.

Ett alternativ till experimentella undersökningar kan vara studier av klienternas situation före och efter en viss behandlingsinsats. I den typen av studier kan det vara problematiskt att bedöma om en förändring i klienternas situation helt eller delvis beror på behandlingsinsatsen eller på andra faktorer. Oavsett hur det förhåller sig därmed, är denna typ av uppföljning alltid nödvändig inom varje vårdområde för att personalen skall få någon uppfattning om utfallet av sitt arbete.

Mot bakgrund av effektiviseringssträvandena inom offentlig förvaltning och den faktiska bristen på behandlingsforskning är det således ytterst angeläget att utvärderingar kommer till stånd när det gäller olika behandlingsinsatser och att ytterligare resurser satsas på behandlingsforskning.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av utvärdering av behandlingsforskning inom socialtjänsten,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av utvärdering av behandlingsforskning inom kriminalvården.¹]

Mot. 1989/90
So262

Stockholm den 24 januari 1990

Bengt Silfverstrand (s)

Karin Wegestål (s)

Ingvar Björk (s)

¹ 1989/90:Ju510